

## กลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจปัญญา” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่

ชวลิต ขอดศิริ<sup>1</sup>

วชิรา เครือคำอ้าย<sup>2</sup>

(วันที่รับ: 20 ก.ค. 2566; วันที่แก้ไขเสร็จ: 7 ก.พ. 2567; วันที่ตอบรับ: 13 ก.พ. 2567)

### บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจปัญญา” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่ 2) การใช้แผนกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจปัญญา” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เสนอแนวทางนโยบายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจปัญญา” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยและพัฒนา มีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ประกอบด้วย ผู้สูงอายุ จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ที่เป็นสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงใหม่ วิธีการเก็บข้อมูลประกอบด้วยการศึกษาเอกสารพื้นฐานการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีการนำหลักการของสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ ทั้งหมด 5 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย การบริหารจัดการสื่อเทคโนโลยี การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ คณะกรรมการดำเนินงานสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ สมาชิกสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ และเครือข่ายสัมพันธ์ โดยการปรับใช้แผนกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจปัญญา” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท และเสนอแนวทางนโยบายที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2562 - พ.ศ. 2567) และแนวทางนโยบายไปสู่การปฏิบัติประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานในหน่วยงานของรัฐและเอกชนระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและประเทศ

**คำสำคัญ:** กลยุทธ์ สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ หัวใจปัญญา คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์

<sup>1</sup> อาจารย์ ดร., ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้เขียนหลัก อีเมล: Chawalit\_kod@g.cmr.ac.th

<sup>2</sup> ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

อีเมล: Wachira\_kru@g.cmr.ac.th

## The Strategies of Creative Technology Media "Filial Heart" to Enhance the Quality of Life of Drive Elderly, Ethnic Groups in Rural Society Chiang Mai Province

Chawalit Kodsiri<sup>1</sup>

Wachira Kruekamai<sup>2</sup>

*(Received: July 20, 2023; Revised: February 7, 2024; Accepted: February 13, 2024)*

### Abstract

The research on "The Strategies of Creative Technology Media 'Filial Heart' to Enhance the Quality of Life of Elderly, Ethnic Groups in Rural Society, Chiang Mai Province" aims 1) to investigate the creative media strategies implemented to enhance the quality of life of elderly individuals in ethnic groups living in rural society, 2) to examine the strategy implementation of this creative media in alignment with the enhancement of quality of life, and 3) to provide guidelines for developing a media policy in action. The research and development were conducted by studying a target group of 30 elderly individuals from ethnic groups within Chiang Mai Province. A purposive sampling method was employed and data collection methods included document studies, participatory observations, in-depth interviews, and focus group discussions. The results showed that five strategies for enhancing the quality of life are based on management, creative activity organization, operating committees for creative media technology, member engagement, and network relationships. The guidelines are provided with respect to the National Economic and Social Development Plan No. 13 (A.D. 2019-2024) whose development guidelines are enumerated by government and private sector organizations and implemented in local, regional, and national levels.

**Keywords:** Strategic, Creative Technology media, Filial heart, Quality of life, Elderly ethnic groups

---

<sup>1</sup> Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: Chawalit\_kod@g.cmru.ac.th

<sup>2</sup> Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University

E-mail: Wachira\_kru@g.cmru.ac.th

## 1. บทนำ

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุเกิดขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนใหญ่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเร็วกว่าประเทศด้อยพัฒนา เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การแพทย์ การอนามัย และผลจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ก็ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีมีโภชนาการที่ถูกหลักอนามัย มีระดับการศึกษาสูงขึ้น ทำให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี อายุยืนยาวขึ้นอัตราการตายลดลง ในขณะที่อัตราการเกิดก็ลดลงด้วย การที่ประชากรสูงอายุมากขึ้นในหลายประเทศ ทำให้โลกมีแนวโน้มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ไม่เพียงแต่ประเทศที่พัฒนาแล้วเท่านั้นที่มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น แต่ประเทศกำลังพัฒนาก็กำลังเผชิญสถานการณ์อย่างเดียวกัน การเตรียมความพร้อมรับมือกับผลกระทบจากสังคมผู้สูงอายุ จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, น.1) ดังนั้น การศึกษาแนวทางการปรับตัวจากประสบการณ์ของประเทศต่างๆ ที่เข้าสู่สังคมสูงวัยย่อมเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเชิงนโยบายของไทยที่กำลังจะเข้าสู่สังคมสูงวัย โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ เนื่องจากประเทศเหล่านี้ได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยและมีบริบทใกล้เคียงกับประเทศไทยทั้งทางด้านโครงสร้างประชากร สังคมและวัฒนธรรม (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2561) จากการคาดการณ์จำนวนประชากรของประเทศไทย ในช่วงปีพ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2573 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ภาพรวมของประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ “สังคมสูงวัย” (Aged society) และในอีก 10 ปีข้างหน้า จะเริ่มสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Completed aged society) (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ตระหนักและเตรียมรองรับสังคมสูงวัย ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สภาพแวดล้อม และบริการสาธารณะ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) แม้ทั่วโลกจะเผชิญกับสถานการณ์ภาวะผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับประเทศไทย การส่งเสริมให้ทุกระดับได้ตระหนักและเห็นคุณค่าทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบทให้ได้รับความเสมอภาค และความเท่าเทียมในสังคมไทย

สำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ให้กับบริบทเชิงพื้นที่ ทั้งในชุมชนเขตชนบทและเขตเมืองเพื่อเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ทักษะที่จำเป็น และทักษะเชิงเทคนิคต่างๆ (Soft skill and Hard skill) การศึกษาในสังคมสูงวัยย่อมไม่จำกัดอยู่เฉพาะการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ต้องเตรียมความพร้อมให้กับคนวัยอื่นๆ เพื่อการสูงวัยอย่างมีคุณภาพในอนาคตและเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างผสมผสานกลมกลืนของคนวัยต่าง ๆ ในสังคมด้วย อย่างไรก็ตามการเตรียมความพร้อมรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย เพื่อช่วยเพิ่มทักษะ/สมรรถนะให้กับผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพและสามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ โดยการส่งเสริมให้มีกิจกรรมและการเรียนรู้จะช่วยรักษาไม่ให้อายุสุขภาพกายใจ และสติปัญญาของผู้สูงอายุเสื่อมเร็วเกินไป และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, น. 40)

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทหน้าที่ตามยุทธศาสตร์ใหม่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2579) ให้ตอบสนอง

ตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะดำเนินเกี่ยวกับกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการตอบสนองวิสัยทัศน์พันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และผู้ประกอบการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ บนฐานคิดเป็นองค์รวม (Holistic) มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยู่ดี มีสุข เป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศชาติก้าวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุค Disruption Economy ต่อไป

## 2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการใช้แผนกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางนโยบายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่

## 3. วิธีการวิจัย

### การออกแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งรวมการวิจัยทั้งปริมาณและคุณภาพ เนื้อหาของการวิจัยเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่ได้รับการพัฒนาขั้นพื้นฐาน โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ได้ดำเนินการใน 2 แห่ง ของกลุ่มชาติพันธุ์สองกลุ่มคือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้านแม่กะเปียง ตำบลสะลวง อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในหมู่บ้านห้วยเต่ารู ตำบลสะลวง อำเภอแม่อรม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

**ขั้นตอนที่ 1** ศึกษากลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาเอกสารพื้นฐาน

**ขั้นตอนที่ 2** ศึกษาปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มผู้สูงอายุชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จำนวน 2 แห่ง คือ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ม้งในหมู่บ้านแม่กะเปียง และ 2) กลุ่มกะเหรี่ยงในหมู่บ้านห้วยเต่ารู โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน โดยการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ในระยะต้นทางเพื่อสร้างเป็นกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่

**ขั้นตอนที่ 3** ตรวจสอบกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) กับกลุ่มเป้าหมายเดิม เพื่อวิพากษ์ลงความเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่

**ขั้นตอนที่ 4** นำกลยุทธ์ที่ผ่านการประเมินและพัฒนาแล้วไปจัดทำแผนกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบทจังหวัดเชียงใหม่ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ในการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมและความเป็นไปได้

#### 4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยและอภิปรายผล มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

##### 4.1 กลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่

มีองค์ประกอบ 5 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการสื่อเทคโนโลยี 2) กลยุทธ์ด้านการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ 3) กลยุทธ์ด้านคณะกรรมการดำเนินงานสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ 4) กลยุทธ์ด้านสมาชิกสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ และ 5) กลยุทธ์ด้านเครือข่ายสัมพันธ์ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการส่งเสริมกลยุทธ์ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแต่ละชมรมไว้ว่า หากชมรมผู้สูงอายุมีการบริหารจัดการที่ดี โดยใช้ศาสตร์และศิลป์จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บรรลุ ศิริพานิช (2560); พันนิภา บุญจริง (2558); วิมล ชาตะมินา และคณะ (2551); จรินทร์ จินารัตน์ (2546) กล่าวว่า การที่ชมรมผู้สูงอายุซึ่งเป็นแหล่งที่หลาย ๆ คนมารวมกันเป็นกลุ่มต่าง ๆ ก็ต้องมีสถานภาพ บทบาท ระเบียบหรือกฎเกณฑ์ และการสื่อสารภายในกลุ่ม โดยพื้นฐานของการดำเนินการชมรมผู้สูงอายุที่จะประสบความสำเร็จ หรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะเกี่ยวข้องกับวิธีการในการบริหารจัดการชมรม ซึ่งถ้าหากมีการบริหารจัดการที่ดีจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนผ่านสื่อสร้างสรรค์ได้ในยุค Disruption อย่างยั่งยืน

##### 4.2 ผลการใช้แผนกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่

พบว่า มีการนำหลักการของสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

**4.2.1 กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการสื่อเทคโนโลยี** พบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงวัยหมู่บ้านแม่กะเปียง - หมู่บ้านห้วยเต่ารุ ทั้ง 2 แห่ง มีการดำเนินการ ดังนี้ 1) มีการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจของคนในชุมชน 2) มีการเสริมสร้างทักษะชีวิตควบคู่กับเทคโนโลยีในการเข้าถึงร่วมกันของคนในชุมชนทุกช่วงวัย 3) มีการส่งเสริมทักษะความรู้ด้านดิจิทัลแก่คนในชุมชน 4) มีการยกสถานการณ์ที่เป็นข่าวและเป็นกระแส

ในสังคมปัจจุบัน 5) มีการหนุนเสริม โดยเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญในด้านสื่อเทคโนโลยีมาให้ความรู้ความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยี 6) มีการติดตามสื่อเทคโนโลยีผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ทราบแนวทางและวิธีแก้ไข 7) มีการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกับชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม 8) มีแนวปฏิบัติที่ดีของชุมชนต้นแบบ เพื่อถ่ายทอดให้ความรู้และประสบการณ์ 9) มีทุนทางวัฒนธรรม โดยผ่านการมีส่วนร่วมของระดับอำเภอและจังหวัดและ 10) มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงวัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์” จากผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายผู้สูงวัยมีรูปแบบองค์กรที่มีการแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ /กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม ซึ่งแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายดังกล่าว มุ่งเน้นการดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้น ๆ

**4.2.2 กลยุทธ์ด้านการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์** พบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงวัยหมู่บ้านแม่กะเปียง - หมู่บ้านห้วยเต่ารุ ทั้ง 2 แห่ง มีการดำเนินการดังนี้ 1) สร้างจิตสำนึกผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ “หัวใจความกตัญญู” ผ่านสื่อรูปแบบหลากหลาย 2) เปิดพื้นที่ทำความเข้าใจในบริบทชุมชนรากเหง้าของตน 3) พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้เข้มแข็ง 4) ขับเคลื่อนกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่วัฒนธรรมและวิถีชีวิต 5) ให้ความสำคัญเรื่องความเหลื่อมล้ำ ความยากจน ผู้สูงอายุและสังคมชนบท 6) ส่งเสริมการใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร 7) สร้างสรรค์สื่อที่ปลอดภัยและสอดคล้องวิถีชีวิตเดิมของคนในชาติพันธุ์ 8) สร้างเครือข่ายฐานข้อมูล เพื่อต่อยอดไปสู่ความร่วมมือและขยายสู่หุ้นส่วน 9) เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเข้าถึงและสร้างสื่อรูปแบบใหม่สู่สังคม และ 10) ขยายผลไปสู่สถานศึกษาให้กับกลุ่มนักเรียนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานิตย์ ซาซีย (2555) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนหลายวัย ในศูนย์คุ้มโฮมลูกหลานบ้านเหล่าถึงตำบลบ้านดู่ อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด” มีความสำคัญในการเรียนรู้ การปลูกฝังในงานและอาชีพและยังเป็นการสร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด ผลการวิจัยนี้ ทำให้ได้ “รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนหลายวัยในศูนย์คุ้มโฮมลูกหลานบ้านเหล่าถึง” คือ LING MODEL ซึ่งประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ (Learning) โดยการปรับแนวคิด สานิตให้ดู เรียนรู้ชุมชนอื่นนำมาปฏิบัติพัฒนาต่อยอด 2) การค้นหาความถนัด (Individual) โดยการเรียนรู้สิ่งเดิม เสริมสร้างสิ่งใหม่ 3) การสร้างเครือข่าย (Network) การพัฒนาต่อยอดความรู้ให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและ 4) การปลูกฝัง (Grown) การเรียนรู้พื้นฐานวิถีชุมชนบนความพอเพียง

**4.2.3 กลยุทธ์ด้านคณะกรรมการดำเนินงานสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์** พบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงวัยหมู่บ้านแม่กะเปียง - หมู่บ้านห้วยเต่ารุ ทั้ง 2 แห่ง มีการดำเนินการดังนี้ 1) เสนอสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ที่ปลอดภัย 2) ให้คำแนะนำแก่ผู้ผลิตสื่อเทคโนโลยี 3) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการดำเนินงาน 4) ระดมเงินทุนจากแหล่งภายนอก 5) ควบคุม กำกับในการดำเนินงานสื่อเทคโนโลยี 6) พิจารณาและให้

ข้อเสนอแนะ 7) ติดตามและตรวจสอบสื่อเทคโนโลยี และ 8) ประเมินผลคุณภาพของสื่อเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชาติ ลีตระกูล และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมในการสร้างการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุที่ยากจนในชุมชนเมืองจังหวัดเชียงราย” พบว่า การขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมในการสร้างการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุที่ยากจนในชุมชนเมือง จังหวัดเชียงราย อีกทั้ง สุภารักษ์ จูตระกูล (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “ครอบครัวกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) ของดิจิทัลเนทีฟ (Digital Natives)” ที่กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเป็นคนดีและอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพและหน้าที่ที่สำคัญของครอบครัวในยุคสังคมข่าวสาร คือ ต้องทำหน้าที่ดูแลให้คำแนะนำ และสร้างภูมิคุ้มกันให้ดิจิทัลเนทีฟ รู้เท่าทันสื่อดิจิทัลคือ รู้ใช้ (Use) รู้เข้าใจ (Understand) และรู้สร้างสรรค์ (Create)

**4.2.4 กลยุทธ์ด้านสมาชิกสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์** พบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงวัยหมู่บ้านแม่กะเปียง - หมู่บ้านห้วยเต่ารุ ทั้ง 2 แห่ง มีการดำเนินการดังนี้ 1) การแต่งตั้งคณะทำงานของแต่ละชาติพันธุ์ร่วมกัน 2) จัดประชุมระดมพลังความคิดของคนในชุมชน 3) ร่วมสร้างเป้าหมายของคนในชุมชนร่วมกัน 4) ส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน 5) สร้างทีมงานเข้มแข็งหรือแกนนำในชุมชน โดยเน้นผลลัพธ์เป็นตัวตั้ง 6) ปรับเปลี่ยนสลับหมุนเวียนให้สมาชิกได้เป็นหัวหน้า รองหัวหน้า และผู้ร่วมกิจกรรม 7) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อกำหนดแนวทาง วิธีการและแผนงานในการแก้ปัญหาาร่วมกัน 8) สะท้อนผลหลังการปฏิบัติในแต่ละกิจกรรม (AAR: After Action Review) 9) นำผลความสำเร็จของสมาชิก และมอบรางวัลให้ทีมงานเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ และ 10) ถอดบทเรียนของสมาชิกร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพรรณ ท่าดี (2560) ได้วิจัยเรื่อง “ตัวตน สังคม วัฒนธรรม : เจื้อนไขสู่การสูงวัยอย่างมีศักยภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า บริบททางสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมศักยภาพ ทั้ง 3 มิติของผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ความมั่นคงและการมีส่วนร่วม เนื่องจากระบบสังคมที่มีความสัมพันธ์อันเป็นปึกแผ่น เกื้อกูล และมีรากฐานทางวัฒนธรรมที่นำไปสู่วิถีชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง ประกอบกับตัวตนของผู้สูงอายุที่เป็นผู้เฒ่าเรียนรู้และภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเอง ดังนั้น การส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ จึงควรดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงทุกมิติ ควบคู่กับการสร้างเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ครอบครัวและชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ พัทธา สังข์ศรี (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในภาคกลาง” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการรับรู้และข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุในปัจจุบัน 2) ผู้สูงอายุต้องการให้มีกิจกรรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ในชุมชน และควรมีแหล่งการเรียนรู้คือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3) กรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 4) แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งเสนอปัจจัยที่ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตประสบผลสำเร็จ

**4.2.5 กลยุทธ์ด้านเครือข่ายสัมพันธ์** พบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงวัยหมู่บ้านแม่กะเปียง - หมู่บ้านห้วยเต่ารุ ทั้ง 2 แห่ง มีการดำเนินการดังนี้ 1) อุดมการณ์และพันธะสัญญาร่วมกันตามวัตถุประสงค์ของเครือข่ายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ 2) เห็นคุณค่าร่วมกันและมีความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายสื่อ

เทคโนโลยีสร้างสรรค์ 3) สร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับเครือข่ายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ 4) ยอมรับนับถือและภาพลักษณ์ที่ดีของเครือข่ายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ 5) เคารพในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของเครือข่ายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ 6) กิจกรรมสานสัมพันธ์เครือข่ายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ร่วมกัน และ 7) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลเครือข่ายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ไปสู่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับ นกเรณู (สัจจรัตน์) อีระฐิติ และพจนนา พิษิตปัจจา (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ทิศทางและการพัฒนานโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำเข้าเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านผลประโยชน์ ปัจจัยด้านบริบทในพื้นที่ และปัจจัยด้านทรัพยากรของรัฐสำหรับกระบวนการที่เป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย

#### 4.3 แนวทางการพัฒนานโยบายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570) มีเป้าหมายและตัวชี้วัดสำหรับเป้าหมายและหมุดหมาย ที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนานโยบายสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจตัญญู” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบทจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับหมุดหมายที่ 12 ได้กำหนดว่า “ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต” ใน 3 เป้าหมายที่สำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติดังนี้

**เป้าหมายที่ 1 คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่** สอดคล้องกับคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรมและภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉับพลันของโลก สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข สอดคล้องกับกลยุทธ์ด้านด้านสมาชิกสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์โดยมี 10 แนวทาง

**เป้าหมายที่ 2 กำลังคนมีสมรรถนะสูง** สอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมายและสามารถสร้างงานอนาคต สอดคล้องกับกลยุทธ์ด้านเครือข่ายสัมพันธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ โดยมี 7 แนวทาง และกลยุทธ์ด้านคณะกรรมการดำเนินงานสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์โดยมี 8 แนวทาง

**เป้าหมายที่ 3 ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต** กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการสื่อเทคโนโลยี โดย มี 10 แนวทาง และกลยุทธ์ด้านเครือข่ายสัมพันธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์โดยมี 7 แนวทาง สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2559) เรื่อง “กลยุทธ์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผลการศึกษา ข้อเสนอแนะต่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุ จากการศึกษารูปแบบและแนวทางการให้บริการของหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายด้านผู้สูงอายุ พบว่า ทำให้เห็นถึงกระบวนการทำงานร่วมกันของกระทรวงกับหน่วยต่าง ๆ ที่เชื่อมประสานกัน ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีกระบวนการทำงานเป็นไปตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายและตามกฎหมายกำหนดเป็นลักษณะของการบริหารเชิงแนวตั้ง (Functional Organization Structure) กล่าวคือ มีโครงสร้างที่แบ่งตามประเภท



หรือหน้าที่การงาน เพื่อแสดงให้เห็นว่าแต่ละกลุ่มงานหรือฝ่ายมีหน้าที่ต้องทำอะไรซึ่งการบริหารตามโครงสร้างนี้เมื่อผนวกกับการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การสนับสนุนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อภาคีเครือข่ายในหลาย ๆ ด้าน เพื่อส่งเสริมกลไกการพัฒนาระบบการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การสนับสนุนด้านงบประมาณองค์ความรู้และการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ รวมไปถึงการบูรณาการทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง เพื่อให้โครงการ กิจกรรมที่ดำเนินงานกับผู้สูงอายุเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และหนุนเสริมการดำเนินงานซึ่งกันและกัน เพื่อลดระยะเวลาในการดำเนินงาน และมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ควรมีการจัดทำยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือเครือข่ายผู้สูงอายุในระดับประเทศอย่างชัดเจน และควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลของผู้สูงอายุมาช่วยกำหนดแนวทางในการพัฒนางานต่อไป

## 5. บทสรุป

สรุปบทความเรื่อง กลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจปัญญา” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบท จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 5 แนวทาง ได้แก่ 1) กลยุทธ์การจัดการและบริหารเทคโนโลยี 2) กลยุทธ์การจัดการกิจกรรมสร้างสรรค์ 3) กลยุทธ์คณะกรรมการดำเนินการสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ 4) กลยุทธ์สมาชิกสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ และ 5) กลยุทธ์เครือข่ายและความสัมพันธ์ ในการดำเนินนโยบายเน้นกลยุทธ์สื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ “หัวใจปัญญา” เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมชนบทจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการได้ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้โดยกิจกรรมได้ดำเนินการ ดังนี้ กลยุทธ์การจัดการและบริหารเทคโนโลยีมีกิจกรรม 10 กลยุทธ์, กลยุทธ์การจัดการกิจกรรมสร้างสรรค์มีกิจกรรม 10 กลยุทธ์, กลยุทธ์คณะกรรมการดำเนินการสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์มีกิจกรรม 8 กลยุทธ์, กลยุทธ์สมาชิกสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์มีกิจกรรม 10 กลยุทธ์ และกลยุทธ์เครือข่ายและความสัมพันธ์มีกิจกรรม 7 กลยุทธ์

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545-2564. ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552. เทพเพ็ญวานิชย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). ประชากรสูงอายุไทย : ปัจจุบันและอนาคต. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. สืบค้น 20 สิงหาคม 2566, จาก [https://drive.google.com/file/d/145P4YtwE\\_KqznCkvSwYoDaDNQ\\_8Y1\\_Fv/view](https://drive.google.com/file/d/145P4YtwE_KqznCkvSwYoDaDNQ_8Y1_Fv/view)
- จริณูช จินารัตน์. (2546). การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของชมรมผู้สูงอายุ เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ: กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุบ้านปากน้ำ ต.กุดลาด อ.เมือง จ.อุบลราชธานี. สืบค้น 20 สิงหาคม 2566, จาก [https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve\\_Doi=10.14457/MU.the.2003.56](https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/MU.the.2003.56)
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2561). สังคมสูงวัยกับความท้าทายของตลาดแรงงานไทย. โครงการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีนัยต่อการดำเนินนโยบาย. สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- นภเรณู (สัจจรัตน์) อีระฐิติ และพจนา พิษิตปัจจา. (2560). ทิศทางและนโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2560). ผู้สูงอายุไทย : ผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรของสังคม. หมอชาวบ้าน.
- พัชรา สังข์ศรี. (2555). แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในภาคกลาง. สืบค้น 20 สิงหาคม 2566, จาก [https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve\\_Doi=10.14457/MCRU.res.20124](https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/MCRU.res.20124)
- พนัสนิภา บุญจริง. (2558). การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลธาตุน้อย อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. 8(2), 1-7.
- ภัทรพรรณ ทำดี. (2560). ตัวตน สังคม วัฒนธรรม : เจาะลึกสู่การสูงวัยอย่างมีศักยภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์. 47(2), 109-131.
- มานิตย์ ชาชีโย. (2555). การเรียนรู้ตลอดชีวิตและพระพุทธศาสนาบูรณาการการพัฒนาสังคมเพื่อการพึ่งตนเองภายใต้กลไกขับเคลื่อนประชารัฐ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 11(4), 288-302.

- วิมล ขาตะมีนา, วชิรา วราศรัย และรุ่งทิพย์ จินดาพล. (2551). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการและดำเนินโครงการของ อบจ.แพร่ และของ อบจ.พิษณุโลก. รายงานวิจัยเลขที่ RDG5040021. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุชาติ ลีตระกูล, นาวัน พรหมใจสา, ภูมิพัฒน์ แก้วศรี และธัญชน ใจบุญตัน. (2561). การขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมในการสร้างการรับรู้และการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุที่ยากจนในชุมชนเมือง จังหวัดเชียงราย. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*. 12(2). 15-27.
- สุภารักษ์ จูตระกูล. (2559). ครอบครัวกับการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (Digital Literacy) ของดิจิทัลเนทีฟ (Digital Natives). *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 11(1), 99-118.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *รายงานการวิจัยเปรียบเทียบเพื่อพัฒนานโยบาย เรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในประเทศไทย*. พรักหวานกราฟฟิค.